

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Биянка Любчова Торньова
Заместник–декан на Факултет по обществено здраве,
Медицински университет-Пловдив

**Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„Доктор”**

Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по

Докторска програма: „Методика на обучението по биология“

Автор: Никола Стефанов Вакрилов

Форма на докторантура: самостоятелна подготовка

Катедра: „Ботаника и биологическо образование” на Биологически факултет при ПУ „Паисий Хилендарски“

Тема: „Дебатът като метод на обучение по биология в средното училище”

Научен ръководител: доц. д-р Делка Карагъзова-Дилкова, ПУ „Паисий Хилендарски“

Становището е изготвено на основание на Заповед № РД-21-1021/07.06.2022г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ – гр. Пловдив за определяне членовете на научно жури по процедурата.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на електронен носител, свързани и доказващи процесуалната валидност на процедурата са подготвени прецизно и старателно. Те напълно отговарят на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Докторант Никола Вакрилов е приложил седем пълнотекстови публикации по темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Никола Стефанов Вакрилов е роден през 1987 г.. Придобива висше образование на ОКС „Бакалавър“ по специалността „Биология“ в Биологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2011г., а година по-късно и педагогическа квалификация за учител по Биология и Човекът и природата. През 2013г. завършва магистърска програма по специалност „Екология и опазване на системите“ в същия университет.

Професионалната си дейност започва през 2012 г. като учител по биология и здравно образование в Професионална гимназия по кожени изделия и текстил „Д-р Иван Богоров“. Педагогическият му стаж като учител по биология и здравно образование включва работа в различни училища в гр. Пловдив и областта. Към момента Николай Вакрилов е учител по биология и здравно образование, и Човекът и природата в ОУ „Петко Каравелов“ – гр. Асеновград.

Докторант Н. Вакрилов непрекъснато усъвършенства своята педагогическа квалификация и личностни умения. За това свидетелстват многобройните му участия в различни практически ориентирани семинари и обучения.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният дисертационен труд е посветен на изключително актуален проблем, свързан с прилагането на Дебата, като интерактивен метод в обучението по биология, който добива нови теоретични и практически измерения чрез конкретното изследване.

Проблемът за методите на обучение е един от най-важните и същевременно един от най-сложните въпроси на дидактиката и в частност методиката на обучението по биология. Методите на обучение са едни от най – динамичните и променливи компоненти на обучението, върху които оказват влияние както различни фактори и условия, така и непрекъснатите промени в обучението като цяло. В същото време от методите на обучение зависи ефективността и качеството на усвояване на учебното съдържание, което предопределя и тяхната непреходна значимост. В този смисъл със своето изследване докторант Н. Вакрилов допринася за задълбоченото проучване на дебата като ефективен метод за овладяване на учебното съдържание по биология.

Както посочва авторът, „...необходимостта от експериментирано обучение чрез дебат в биологичното образование е и от изключително голямо значение поради факта, че провеждането му изисква постоянна ангажираност на участника, постоянно търсене на общи решения ипредизвиква повече и по-качествени взаимодействия между преподавателя и обучаваните, както и между самите ученици“. Това извежда необходимостта от задълбочено изучаване и анализиране на възможностите на дебата с цел утвърждаването му като метод за обучение в средното училище, което е акцент на настоящия труд и доказва неговата актуалност и значимост.

4. Познаване на проблема

Авторът познава много добре литературата по темата, адекватно оценява и творчески използва литературния материал. Теоретичните му разсъждения са следствие от проучване на 130 източника, от които 108 на кирилица и 22 на латиница, като повече от половината от литературните източници са от последните 10 години. Н. Вакрилов задълбочено, обстойно и целенасочено проучва и анализира педагогическите и психологическите аспекти на използването на дебата, като интерактивен метод в обучението по биология в средното училище. Поставя акцент върху възможностите на дебата да се използва личностния опит на всеки участник в обучението; да се осигури атмосфера на сътрудничество, уважение на мнението и свободния избор на личността при вземане на решение, и като цяло да съдейства за пълноценно развитие на личността. В проведеното проучване се изследва мотивацията на учениците от 7, 8 и 9 клас в резултат на прилагането на дебата и се отчита усвояване на когнитивните таксономии, отнасящи се до целите в познавателната област за знания, разбиране и анализ.

5. Методика на изследването

По отношение на методиката на изследването докторантът е съчетал няколко основни метода за изследване в двата етапа на педагогическото проучване – констатиращ и преобразуващ експеримент, релевантни на поставените за решаване цел и задачи. Г-н Никола Вакрилов е създал система от критерии и показатели, която позволява адекватна проверка

на ефективността на разработения методичен модел за провеждане на учебни дебати в обучението по биология и здравно образование. Разработена е анкетна карта от 13 въпроса, проучваща мнението на учениците, относно провежданите уроци по биология чрез експериментирания модел за учебен дебат. Разработени и апробирани са дидактически тестове за отчитане степента на повишаване на компетенциите на учениците в резултат на прилагането на експерименталния модел с учебни дебати. Подробно са описани етапите и времето на проучването. Коректно са представени математико-статистическите методи за обработка и анализ на събраните данни. Дидактическият експеримент е проведен през две последователни учебни години 2014/2015 и 2015/2016 сред 685 ученици от 7., 8. и 9. клас в СОУ на територията на градовете: Пловдив, Царево, Приморско и Малко Търново.

Предложената комплексна методика от автора позволява експерименталната работа да бъде изведена на високо научно ниво.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е изложен на 286 стандартни страници и е онагледен с 50 фигури, 116 таблици, 1 схема и 3 приложения. В структурно отношение дисертацията е композирана от увод, три глави, заключение и приложения.

В увода, с изключителна убедителност, докторант Никола Вакрилов поставя значимостта на разработваната проблематика, мотивира нейния избор и набелязва проблемите, които се изясняват в отделните части.

Първа глава – „Теоретична постановка на проблема“ в съдържателен аспект има теоретичен характер и съответства на литературен обзор. Тя е много добре структурирана, като отделните параграфи са ясно диференцирани. Направен е анализ на образователните парадигми, теориите за учене и мотивацията за постигане на успехи в ученето и живота. Акцентът се поставя върху предимствата на интерактивните методи на обучение и ролята им при формиране на ключови компетентности. В аналитичен план се обсъждат възможностите на дебата, като интерактивен метод в обучението по биология. Направен е анализ на подходите и методите на обучението по биология. Авторът е отделил специално внимание на дебата като метод, в исторически план и като интерактивен метод на обучение. Докторант Н. Вакрилов е проучил авторитетни източници, свързани с разглежданата проблематика. Те са цитирани обективно и коректно. Литературният обзор завършва със синтезирано обобщение, което потвърждава актуалността на дисертационния труд. Насочеността на теоретичната постановка дава възможност емпиричното проучване да бъде построено върху солидна и научно представена теоретична база.

В България има ограничен опит в изследването на дебата като метод на обучение и това налага докторантът по емпиричен път да провери ефективността на дебата, приложен в подготовката на учениците по биология и здравно образование.

Във втора глава „Дизайн и методика на педагогическото изследване“ в логически план, подчинен на теоретичното проучване, се разработва експерименталната програма на докторанта. В представения дисертационен труд логично са изведени целта, задачите, предмет и обект на изследване и методиката на проучването. *Целта* на труда е разработване на теоретично обоснована, ефективна методика за провеждане на учебни дебати и нейната експериментална проверка в обобщителни уроци по Биология и здравно образование в 7., 8. и 9. клас. За изпълнението на поставената цел са формулирани седем задачи, адекватни на целта и обхващащи всички аспекти на дисертационния труд.

Подробно са описани дизайнът, етапите и времето на проучването. Компетентно е представена разработената система от критерии и показатели за проверка ефективността на методическия модел, както и описание на модела. Специално внимание е отделено от автора на съдържателния аспект на модела, като са представени всички обобщителни теми, структурирани според критериите и показателите. Методиката на проучването е адекватна и предполага статистически обосновани изводи.

Третата глава „Представяне и анализ на получените резултати“ представлява същността, сърцевината на дисертационния труд. Тя е посветена на анализ на резултатите от изследването и обсъждането им. На базата на интерпретативния анализ авторът стига до извода, че прилагането на интерактивния метод „дебат“ е способствал за анализ и обобщения, за вземане на правилни решения, подобрил е способността за комуникация, съобразителност и адаптивност на учениците. Този интерактивен подход способства за създаване на положителна мотивация, за повишаване на познавателния интерес у учащите и повишаване на комуникативните им умения.

Държа да подчертая, че в тази глава се открояват добрите умения на докторант Вакрилов за анализ и аргументирани интерпретации на емпиричните данни. Добро впечатление оставя онагледяването на резултатите след статистическата обработка на събраните данни. Това прави анализът и интерпретацията на резултатите по-достъпни и съпоставими с аналогични проучвания.

Дисертационният труд завършва с формулиране на изводи, които са естествено заключение от направеното проучване, получените резултати и тяхната интерпретация.

Работата е стилистично издържана, написана на много добър език и съвременно научно равнище.

Направените проучвания, анализи, констатации и установените взаимовръзки, както и натрупания професионален опит дават изключителната възможност на докторант Вакрилов да разработи методически модел за дебат, който е доказал своята ефективност в учебния процес по биология. Смятам, че въвеждането на този модел в обучението по биология ще допринесе до повишаване на мотивацията за учене и по-качествено усвояване на учебното съдържание по отношение на задълбоченост и трайност.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулираните **приноси** са реални и отразяват значимостта на представения труд. Те могат да се очертаят в три направления:

Теоретично-методологически приноси:

1. Задълбочено, обстойно и целенасочено са проучени интерактивните методи и по-специално дебатът, като метод на обучение по Биология в средното училище.

2. Разработени и апробирани са критерии и показатели за адекватна проверка на ефективността на методичния модел за провеждане на учебни дебати в обучението по Биология и здравно образование.

3. Методиката на обучение по Биология и здравно образование в 7., 8. и 9. клас на средното училище е обогатена с разработен методичен модел за прилагане на дебат в обобщителни уроци, чрез който се формират комуникативни умения, природонаучна компетентност и компетентности, свързани с умения за учене и за подкрепа на здравословния начин на живот и устойчивото развитие.

Научно-приложни приноси:

1. Разработени и апробирани са дидактически тестове за отчитане степента на повишаване на компетенциите на учениците в резултат на прилагането на експерименталния модел с учебни дебати.

Практико-приложни приноси:

1. Описан е алгоритъм за конструиране и провеждане на дебат в обобщителни уроци по биология в 7., 8. и 9. клас.

2. Апробиран е методичен модел за обобщителни уроци с приложение на дебата като метод на обучение, което води както до промяна в нагласите на учениците за учене, така и на учебната среда.

3. Създадена е методическа основа за реализиране на разработения методичен модел за прилагане на дебат в обобщителни уроци в реалната педагогическа практика от учителите, които преподават биология и здравно образование в 7., 8. и 9. клас.

Дисертационният труд и приносите в него са резултат от целенасочената работа и научните търсения на докторант Н. Вакрилов. Високата професионална компетентност и изследователска култура му позволяват да постигне пълно съответствие между теоретико-експерименталната постановка на дисертационния труд и разработения методичен модел за провеждане на дебат.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са седем пълнотекстови публикации, свързани с проблематиката на дисертационния труд. Във всички публикации докторантът е самостоятелен автор. Броят и качеството на публикациите напълно съответстват на вътрешните изисквания на ПУ „Паисий Хилендарски“ за публична защита и в голяма степен отразяват постигнатите резултати и същността на дисертационното изследване.

9. Лично участие на докторанта

Дисертационният труд показва, че докторант Никола Вакрилов е извървял успешен път на изследователско развитие, придобил е опит за провеждане на научни изследвания и интерпретация на получените резултати. Във връзка с това давам висока оценка за личното участие на докторанта в проведеното дисертационно изследване и преценявам като значими и точни формулираните научни приноси и получени резултати. Не е установено плагиатство.

10. Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд е оформен, съгласно изискванията и в синтезиран вид отразява целите, задачите, използваните методи, резултатите, направените изводи и препоръки.

11. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки и препоръки към проведеното изследване и комплект предоставени материали по процедурата.

С оглед популяризиране на резултатите от изследването препоръчвам на Никола Вакрилов издаване на монографичен труд, посветен на разглежданата проблематика. В подкрепа на педагогическата практика при обучението по биология би било добре и издаването на практическо ръководство с методическите разработки на обобщителните уроци по биология и здравно образование в 7, 8 и 9 клас заедно с тестовете за оценка на постиженията на учениците.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Никола Вакрилов се отличава с редица достойнства в теоретичен и практико-приложен план. Авторът постига целта си и представя убедителни резултати в потвърждение на изследователската постановка.

Считам, че той напълно отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че г-н Вакрилов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението по биология“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Изтъкнатите в становището достойнства и качества на дисертационния труд са основание да дам своя **положителен вот** и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „**Доктор**“ на Никола Стефанов Вакрилов в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. „Педагогика на обучението по...“, докторска програма „Методика на обучението по биология“.

28.08. 2022 г

гр. Пловдив

Изготвил становището:

/проф. д-р Биянка Горньова/